

PROFESSOR-O'QITUVCHILAR VA TALABALAR O'RTASIDAGI
MULOQOTNING TA'LIM SIFATIGA TA'SIRI

Dilfuza Rasulova (Rustamovna)

Adjunct Professor, Webster University in Tashkent

<https://doi.org/10.5281/zenodo.11083438>

ANNOTATSIYA

Bu tadqiqot, professor-o'qituvchilar va talabalar o'rtasidagi muloqotning ta'lim sifatiga qanday ta'sir qilishini o'rganishga bag'ishlangan. Tadqiqotning asosiy maqsadi, o'qituvchi va talaba muloqotining ta'lim jarayonidagi rol va ahamiyatini tahlil qilish va bu aloqaning o'quv natijalariga bo'lgan ijobiy yoki salbiy ta'sirlarini aniqlashdir. Shuningdek, tadqiqotda interaktiv muloqot usullari va ularning ta'lim sifatini yaxshilashdagi samaradorligi ko'rib chiqiladi. Tadqiqot metodologiyasi sifatida, kuzatishlar, so'rovnomalar va yarim tuzilgan intervyular o'tkazilgan. Natijada, muloqotning ta'lim sifatiga ijobiy ta'siri aniq ko'rsatilgan bo'lib, bu professor-o'qituvchilar va talabalar o'rtasidagi ochiq hamda samarali muloqotning ta'lim jarayonini qanday yaxshilashi mumkinligini ko'rsatadi. Tadqiqot natijalari, professor-o'qituvchilarning muloqot ko'nikmalarini rivojlantirishga va o'quv dasturlarini takomillashtirishga oid tavsiyalar bilan yakunlanadi. Ushbu tadqiqot, oliy ta'lim muassasalaridagi o'qituvchi va talabalar o'rtasidagi muloqotning ahamiyatini oshirish va ta'lim sifatini yaxshilashga qaratilgan siyosat va strategiyalarni ishlab chiqishda foydalanilishi mumkin

KALIT SO'ZLAR: Interaktiv, aloqa, munozara, sifat, samaradorlik, talaba, faollik, natija, oliy ta'lim.

Mamlakatimizda ijtimoiy-iqtisodiy hamda siyosiy rivojlanishning muhim yo'nalishlariga hamda xalqaro standartlar talablariga mos keladigan oliy ta'lim tizimini yaratish bo'yicha keng ko'lamli ishlar amalga oshirilmoqda. So'nggi yillarda yangi oliy ta'lim muassasalarining tashkil etilishi, kadrlar tayyorlashning zamonaviy ta'lim yo'nalishlari va mutaxassisliklari hamda sirtqi va kechki bo'limlarning ochilishi, oliy ta'lim muassasalariga qabul kvotalarining oshirilishi mazkur yo'nalishdagi muhim islohotlar hisoblanadi.

Jumladan, oliygohlarda ta'lim sifatini oshirishning muhim omillaridan biri bu professor-o'qituvchilar va talabalar o'rtasidagi samarali muloqotdir. Muloqot, ta'lim jarayonining asosiy tarkibiy qismi bo'lib, u o'qitish va o'rganish sifatini to'g'ridan-to'g'ri oshiradi. Bugun rivojlangan davlatlardagi oliy ta'lim dargohlarida ta'lim jarayonida muloqotning roli juda muhim, chunki o'zaro

erkin muloqotlarda o'qituvchilar talabalarning bilim darajasini aniqlashadi, ularning tushunchalarini oshirishadi va o'quv materiallariga moslashtirishadi.

Tadqiqotda quyidagi savollarga javob topishga urinilgan:

1. Qanday muloqot usullari ta'lim sifatini yaxshilashda eng samarali hisoblanadi?
2. O'qituvchi-talaba muloqotining ta'lim sifatiga ijobiy ta'siri qanday namoyon bo'ladi?
3. Qaysi omillar muloqot samaradorligini cheklaydi va bu cheklovlarni qanday bartaraf etish mumkin?

Tadqiqotning natijalari, ta'lim sifatini oshirishda professor-o'qituvchilar va talabalar o'rtasidagi muloqotning rolini tushunishga yordam beradi va shu orqali oliy ta'lim tizimida ta'lim berish va o'rganish jarayonlarini yanada takomillashtirishga hissa qo'shadi.

Tadqiqot Metodologiyasi

Professor-o'qituvchilar va talabalar o'rtasidagi muloqotning ta'lim sifatiga ta'sirini o'rganish uchun turli yondashuvlarni qo'llash lozim. Asosiy metodlar sifatida kuzatish, so'rovnomalar va tajriba sinovlari kiritilgan.

1. Kuzatish. O'qituvchi va talabalar o'rtasidagi muloqot jarayonlarini to'g'ridan-to'g'ri kuzatish orqali tadqiqotchilar muloqotning tabiatini va uning ta'lim sifatiga ta'sirini baholaydilar. Bu kuzatuvlar dars vaqtida yoki maxsus tashkil etilgan seminarlar va ish guruhlarini doirasida amalga oshirilishi mumkin.

2. So'rovnomalar. So'rovnomalar orqali o'qituvchilar va talabalardan muloqotning sifatini va ta'limdagi ta'sirini baholashlarini so'rash mumkin. So'rovnomalar yordamida keng ko'lamli ma'lumotlar to'planadi, hamda bu ma'lumotlar statistik tahlil qilinishi mumkin.

3. Tajriba sinovlari. Ba'zi hollarda, tadqiqotchilar turli muloqot strategiyalarini ta'lim muhitida sinab ko'rishlari mumkin. Misol uchun, yangi muloqot usullari joriy etilgan auditoriyalar bilan an'anaviy usullarni qo'llaydigan auditoriyalar o'rtasida taqqoslash o'tkazilishi mumkin.

Ma'lumotlarni tahlil qilish. To'plangan ma'lumotlar kvantitativ va kvalitatif tahlil usullari yordamida tahlil qilinadi. Kvantitativ ma'lumotlar statistik dasturlar yordamida, masalan, SPSS yoki R dasturi orqali tahlil qilinishi mumkin. Kvalitatif ma'lumotlar esa mazmun tahlili yordamida tahlil qilinadi, bu jarayonda intervyu matnlari, kuzatuv yozuvlari va boshqa narativ materiallar qo'llaniladi.

Natijalar.

Ushbu tadqiqot natijalari, o'qituvchi va talabalar o'rtasidagi muloqotning ta'lim sifatiga ijobiy ta'sirini kuchli tarzda ko'rsatadi. Tadqiqotdan olingan asosiy natijalar quyidagilardan iborat:

1. O'qituvchi-talaba muloqotining sifati

- Kuzatuvlar va intervyular natijalariga ko'ra, o'qituvchilar va talabalar o'rtasidagi muntazam va ochiq muloqot muhitining mavjudligi talabalarning dars materiallarini tushunish darajasini sezilarli darajada oshirgan.

- So'rovnomalar natijalarida, yangi muloqot usullari joriy etilgan auditoriyalarda talabalar o'qituvchilari bilan bo'lgan muloqotni yuqori baholagan, o'quv natijalari ancha yaxshi bo'lgan.

2. Muloqotning o'quv jarayonlarga ta'siri

- Talabalar o'zlarining fikr-mulohazalarini erkin ifoda eta olishgan auditoriyalarda o'zlarini yanada ishonchli his qilishgan va darslarga bo'lgan qiziqishlari ortgan.

- Intervyularda ko'plab talabalar muloqot orqali darsga bo'lgan qiziqishlarining oshganini va darsda faol ishtirok etish istagining kuchayganini ta'kidlashgan.

3. Akademik muvaffaqiyatga ta'siri

- Statistik tahlillar shuni ko'rsatdiki, muloqotni faol qo'llab-quvvatlovchi dars muhitida o'qigan talabalar sinov va imtihonlarda ancha yaxshi natijalarga erishgan.

- Muloqotga asoslangan dars uslublarini qo'llagan o'qituvchilar talabalarining mavzuni chuqurroq tushunishlariga yordam bergan, bu esa ilmiy ishlar va loyihalar sifatining oshishiga olib kelgan.

4. Pedagogik yondashuvlarga ta'siri

- O'qituvchilarning o'z pedagogik yondashuvlarini muloqot asosida qayta ko'rib chiqishlari, darslarni yanada interaktiv qilishga yordam bergan.

- Talabalar o'rtasidagi konstruktiv muloqot madaniyatini rivojlantirish orqali ularning o'quv jarayonlarga rotsional yondashuv uslublari ham yaxshilangan.

Bu natijalar, professor-o'qituvchilar va talabalar o'rtasidagi muloqotning oliy ta'limda ta'lim sifatini oshirishda muhim omil ekanligini tasdiqlaydi. Ushbu tadqiqotning natijalari, ta'lim muassasalarida o'qitish va o'rganish jarayonlarini takomillashtirish bo'yicha aniq yo'nalishlar beradi va kelajakdagi ilmiy tadqiqotlar uchun yangi imkoniyatlar ochadi.

Xulosa va takliflar

Ushbu tadqiqot, professor-o'qituvchilar va talabalar o'rtasidagi muloqotning oliy ta'limdagi ta'lim sifatiga ijobiy ta'sirini ko'rsatdi. Tadqiqot natijalari shuni tasdiqlaydiki, muloqotga boy, ochiq va qo'llab-quvvatlovchi ta'lim muhiti

talabalar uchun ilmiy faoliyatni yanada samarali qilishga yordam beradi, ularning motivatsiyasini oshiradi va akademik muvaffaqiyatlarini yaxshilaydi. Shuningdek, bu turdagi muloqot o'qituvchilarning dars berish uslublarini ham takomillashtirishga xizmat qiladi.

Takliflar

Asosiy natijalarni hisobga olgan holda, quyidagi takliflarni ilgari surish mumkin:

- Muloqotni faollashtirish dasturlari: Oliy ta'lim muassasalari professor-o'qituvchilar va talabalar o'rtasidagi muloqotni faollashtiruvchi dasturlarni ishlab chiqishi va joriy etish. Bu dasturlar o'qituvchilarni muloqot qobiliyatlarini oshirishga yo'naltirilgan treninglar va seminarlarni o'z ichiga olishi kerak.
- Interaktiv o'qitish metodlarini qo'llash: Darslarni yanada interaktiv qilish uchun yangi pedagogik yondashuvlar va texnologiyalar joriy etilishi lozim. Masalan, o'qituvchilar multimedia vositalari, o'yinlar va simulyatsiyalarni darslarda qo'llashi mumkin.
- Talabalar muloqoti uchun imkoniyatlar yaratish: Universitetlar talabalar o'rtasida muloqotni rag'batlantirish uchun ko'proq forumlar, muhokamalar va guruh ishlarini tashkil etishi kerak. Bu talabalar o'rtasida hamkorlikni va o'zaro yordamni kuchaytiradi.
- O'qituvchilarni baholashda muloqot ko'nikmalarini inobatga olish: - O'qituvchilarni baholash jarayonida ularning muloqot ko'nikmalarini alohida ko'rib chiqish tavsiya etiladi. Bu, o'qituvchilar o'z muloqot uslublarini muntazam ravishda yaxshilashlariga undaydi.
- Izlanish va tadqiqotlarni davom ettirish: Kelajakda muloqotning ta'lim sifatiga bo'lgan ta'sirini yanada chuqurroq tushunish uchun qo'shimcha tadqiqotlar olib borilishi kerak. Bunda turli madaniy va akademik muhitlardagi muloqot usullarini taqqoslash mumkin.

Bu takliflar, oliy ta'lim muassasalarida professor-o'qituvchi va talabalar o'rtasidagi muloqotni yaxshilash orqali ta'lim sifatini oshirishda yordam beradi.

Adabiyotlar:

1. O'zbekistondagi ta'lim sifatini oshirish imkoniyatlari - <https://www.unicef.org/uzbekistan/uz/press-releases/ozbekistondagi-talim-sifatini-oshirish-imkoniyatlari>
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Qarori, 05.06.2018 yildagi PQ-3775-son - <https://lex.uz/docs/-3765586>
3. Prezident Shavkat Mirziyoyevning parlamentga Murojaatnomasi - <https://www.gazeta.uz/oz/2022/12/20/sifatli-talim/>

4. Defensive Communication Between Professors and Students and Its Effects on Student Outcomes -<https://scholarworks.uni.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1623&context=hpt>
5. Effective Communication between Students and Lecturers: Improving Student-Lead Communication in Educational Settings - <https://core.ac.uk/download/pdf/42583798.pdf>
6. Student-Professor Communication Improves Online Learning Outcomes - <https://www.villanovau.com/articles/general/student-professor-communication/>

